

Sodelovalne in participatorne družbeno-ekonomske
prakse

PREKARNO DELO IN PREKARIAT

Predstavitev področja raziskovanja ter
poročila s smernicami za razvoj

Društvo Gibanje za dostojno delo in socialno družbo,
Daša Ložar

PREKARNO DELO IN PREKARNOST

PREKAREN - označevalec za »negotovo, navadno slabo plačano začasno zaposlitev«.

Prekarno delo:

- negotovo, najpogosteje nestandardno delo
- nestabilna vrsta zaposlitve posameznice, ki se izraža v njeni omejeni socialni, pravni in ekonomski varnosti

PREKARNO DELO je vsakršno delo, pri katerem obstajajo **negotovosti** – dohodkovna in/ali zaposlitvena negotovost, v kombinaciji z drugimi negotovostmi glede delovnega in/ali socialnopravnega položaja delavke.

NEGOTOVOST ni rezultat delavkine* svobodne izbire (ni želena oziroma prostovoljna), hkrati pa je tako intenzivna, da ogroža delavkin način (dostojnega) dela, (potencialno) njeno zdravje oz. v celem: njeno **(Z)MOŽNOST ZA DOSTOJNO ŽIVLJENJE**.

*V raziskovalnem poročilu, analizi in smernicah ter pričujoči prezentaciji uporabljen ženski slovnični spol se nanaša na kateri koli spol in opozarja na močno spolno zaznamovanost slovenskega jezika, kjer je moški slovnični spol t. i. nevtralen, ne omogoča pa vidnosti transspolnih oseb, katerih spol se umešča onstran spolnega binarizma (ženska-moški).

PREKARKE: Kdo so?

PREKARNOST ni odvisna (samo) od oblike dela.

Poleg časovne komponente delovne aktivnosti, je zanjo značilno še nizko plačilo in prelaganje socialno-varstvenih kategorij zaposlitve na posameznico – delavko (tj. prekarko).

Dandanes pred prekarnostjo ni zares varen več nihče.

V prekarnem delovnem položaju se pogosteje znajdejo ženske in mlajše ter starejše delavke.

DELOVNO RAZMERJE kot dogovorjeni, zakonsko podprti, pogodbeni odnos: delavka = delojemalka – delodajalka, je oblika dela, ki delavki zagotavlja najvišjo stopnjo varnosti in pravic, a so te ves čas pod pritiskom sprememb, zlasti spričo fleksibilizacije zaposlitve.

FLEKSIBILIZACIJA oz. **(ne)varna prožnost zaposlitev** vpliva na slabši socialno-ekonomski položaj zaposlenih, otežene možnosti napredovanja in rezultira v slabši varnostni mreži za posameznico. Največji vpliv ima na **varnostni status** zaposlitve.

V obdobjih **kriz ali globljih padcev v gospodarsko recesijo** se trend prožnosti še zaostri in močnejše prevzame vsa področja socialne države blaginje.

Gre za oblike podzaposlenosti kot so:

- zaposlitve za krajši delovni čas
- priložnostno in agencijsko delo
- študentsko delo in delo migrantk ter
- siva ekonomija (delo na črno) zunaj nadzora.

NESTANDARDNE oz. ATIPIČNE OBLIKE DELA so veliko bolj izpostavljene prekarnosti in tako nosijo večje tveganje za njen nastanek in razvoj.

Gre za zaposlitve, ki v eni ali več značilnostih odstopajo od t. i. standardnih zaposlitev = zaposlitve za nedoločen s polnim delovnim časom na osnovi delovnega razmerja, pogodbe med delodajalko in delavko/delojemalko.

V Sloveniji je po podatkih SURS približno **895.400 delovno aktivnih oseb** (ali za 0,7 % manj kot konec decembra 2019), od tega je bilo samozaposlenih nekaj več kot **94.100** (ali 10,5 %) ali 1,4 % več kot v decembru 2019.

Podatki iz januarja 2020.

Leta 2019 je **prekarne oblike dela v Sloveniji** opravljalo **56.000 delovno aktivnih prebivalc**:

- **48 %** teh oseb so bili študentke, ki so delale prek študentskega servisa
- **23 %** jih je opravljalo delo prek agencije
- **22 %** je bilo samozaposlenih, ki niso zaposlovale in so delale pretežno za eno stranko
- **7 %** pa jih je neprostoovoljno imelo zaposlitev z delovnim časom, krajšim od polnega.

VIR: SURS, januar in oktober 2020

PREKARIZACIJA ŽIVLJENJA

PREKARKE določa nekakšna **brezkončna ujetost** v t.i. *večno sedanjost*.

Negotove delovne okoliščine jih vodijo v težko predstavljivo prihodnost, tako na osebni kot poklicni ravni.

Definirata jih **nizka socialna varnost** in življenje v konstantnem, neprekinjenem **stanju nedorečenosti**. Živijo v **neprekinjeni sedanjosti**, ves čas le *tukaj in zdaj*. Nimajo ne varne identitete ne občutka razvoja na osnovi dela in življenjskega stila.

Zaposlitvena tveganja se vse pogosteje prenašajo z delodajalk na delavke.

Delodajalke niso zainteresirane za vlaganje v prekarke v smislu ohranjanja in razvijanja njihove (dobre) stopnje zaposljivosti na eni in delovne storilnosti, zavzetosti ter zadovoljstva, izpolnitve z delom na drugi strani.

Zaradi svojega **PREKARNEGA ZAPOSPLITVENEGA STATUSA** se prekarke težje poistovetijo s podjetjem, za katerega delajo, težje pa do njega razvijejo tudi pripadnost in zvestobo.

Ranljivejši in negotovi zaposlitveni položaj pa jih zaznamuje tudi tako, da se redkeje in težje odločajo za **delavsko (sindikalno) organiziranje** oz. zastopanje ter **uveljavljanje svojih delavskih pravic**.

S tem pa so le še bolj izpostavljene različnim kršitvam in zlorabam delavskih pravic.

REŠEVANJE PROBLEMATIKE

OPOLNOMOČENJE, POVEZOVANJE IN SODELOVANJE ZA:

- uveljavitev praks participatorne ekonomije,
- soupravljanje, samoorganiziranje, zavzemanje za dostojno delo, kritično pismene posameznice, združništvo, družbeno in politično angažirane posameznice, z eno besedno zvezo - **SOLIDARNO DRUŽBO**

KONKRETNO na področju preprečevanja **PREKARNOSTI:**

- zakonodajno področje > zakonske spremembe
- predlogi za strateške in institucionalne rešitve
- predlogi za financiranje iz javnih virov
- predlogi za zagovorniške akcije > komunikacijski cilji

PREKARNOST je kompleksen problem s **področja dela in delovne aktivnosti posameznice**, ki zaradi svojih specifik vzročno posledično slej ko prej vpliva na številne vidike njenega življenja in vsakdana.

Povečini negativno in škodljivo.

Za **PREPREČEVANJE oz. SISTEMSKO UREDITEV PODROČJA** je tako poleg volje, sodelovanja in energije posameznic, prekark in številnih ter raznolikih angažiranih stanovskih organizacij potrebna tudi **politična volja za strukturne spremembe na področju zaposlovanja**.

Namen, cilj?

OMEJEVANJE oziroma POPOLNA ODPRAVA prekarnih oblik dela in posledično prekarnosti v splošnem.

Kontakt za več informacij:

Društvo Gibanje za dostojno delo in socialno družbo

zanj predsednik Borut Brezar, borut.brezar@socialna-druzba.si, +386 40 562 998

Dimičeva 14, 1000 Ljubljana

E: info@socialna-druzba.si

W: <http://socialna-druzba.si>

FB: <https://www.facebook.com/socialna.druzba/>

Projekt Delati skupaj - za solidarno družbo!

Daša Ložar, projektna sodelavka na Gibanju za dostojno delo

dasa.lozar@socialna-druzba.si

+386 31 327 544

